

XBRL en innovatie in het accountantsberoep

Roger Dassen

Wie de ontwikkeling van informatieverstopping in de afgelopen twee decennia bekijkt, kan niet anders dan onder de indruk zijn. Wij zijn getuige geweest van de grootste revolutie in informatieverstopping sinds de uitvinding van de boekdrukkunst. E-mail, internet en social media hebben de wereld op zijn kop gezet. Informatie is continu beschikbaar, gebruikersspecifiek, per onderwerp zeer gevarieerd en veelal vanuit verschillende gezichtspunten. Politieke systemen zijn erdoor beïnvloed, businessmodellen zijn aangepast, geo-economische verhoudingen worden opnieuw bepaald.

Bezien vanuit dit perspectief is de impact tot nu toe op 'accounting en auditing' relatief bescheiden te noemen. Natuurlijk is ook hier veel veranderd, maar de kern van de verslaggeving wordt nog altijd gevormd door traditionele jaarverslaggeving. Generiek van aard, redelijk eendimensionaal (met name historisch en financieel van aard) en met een jaarlijks interval hebben de informatiecriteria die ik in de vorige alinea noemde nauwelijks invloed gehad op de belangrijkste eigenschappen van verslaggeving.

Een van de ontwikkelingen die business reporting uiteindelijk meer bij de tijd moeten krijgen, is XBRL. XBRL biedt op zichzelf geen nieuwe, revolutionaire content, maar het geeft wel een raamwerk waarbinnen een aantal innovaties kan worden gerealiseerd. Zo helpt het om business reporting meer *tailor made* te krijgen, door de informatie aan gebruikers in een gestandaardiseerd format aan te bieden dat vervolgens door iedere gebruiker naar eigen behoefte kan worden ingelezen en opgemaakt. Bovendien leent het format zich niet alleen voor financiële, maar ook voor niet-financiële informatie. Ten slotte kan het kosten uit de keten halen, door met name de kostprijs van het genereren en verwerken van op zich minder innovatieve standaardrapportages in de totale keten te reduceren. Kortom,

redenen genoeg voor de diverse actoren in de business reporting-keten om dit fenomeen te omarmen en tot wasdom te brengen. Zeker daar waar wij in Nederland een voortrekkersrol innemen op dit terrein.

Toch blijkt uit een aantal recent verschenen studies dat het omarmen weliswaar voor de camera gebeurt, maar dat de echte support en drive nog ontbreken. Slechts een minderheid van de accountantskantoren besteedt aandacht aan XBRL, en ook de bedrijven die gegevens aan de Belastingdienst, de Kamer van Koophandel of de banken beschikbaar kunnen stellen via XBRL, staan nog niet te dringen voor de digitale poort. Een belangrijke reden hiervoor is waarschijnlijk het ontbreken van voldoende prikkels voor de diverse actoren. Voor de ontvangende partijen zijn de baten wel duidelijk. Aangeleverd in een standaardformat kunnen de data direct worden ingelezen in de eigen systemen, zodat zonder verdere input of bewerkingsslag de benodigde analyses of administratieve handelingen kunnen worden uitgevoerd. Een bank kan zijn kredietwaardigheidstoets of zijn analyse op compliance met de convenanten zonder omwegen uitvoeren. De Belastingdienst kan de aangeleverde dataset rechtstreeks inlezen en verwerken. De Kamer van Koophandel kan de data direct opslaan, gebruikers van het Handelsregister kunnen de data weer naar eigen behoeften opvragen, opstellen en analyseren. Maar hoe zit het met de verschaffers? *What's in there for them?* Een lagere rentevoet, een extra aftrekpost, korting op de jaarlijkse bijdrage aan de Kamer van Koophandel? Er moet nog heel wat gebeuren om die voordelen inzichtelijk te maken. Aanzetten zijn er zeker, zoals de convenanten die de Belastingdienst met een aantal partijen heeft afgesloten en waar bepaalde voordelen voor de belastingplichtige van uitgaan. Maar het spat er nog niet echt vanaf, zeg maar.

Afgezien van de voor de hand liggende benadering om aan de ontvangende partijen te vragen om hun voordelen te

delen met de leveranciers van de data, ligt er naar mijn mening nog een bijzondere verantwoordelijkheid voor een tweetal partijen. Om te beginnen de overheid, die als de prijzenswaardige trekker van dit traject nog op een aantal punten een tandje bij kan zetten. Natuurlijk door ervoor te zorgen dat de infrastructuur aan de overheidszijde goed werkt. Maar ook door een meer zichtbare voorbeeldfunctie te vervullen, door nog veel meer te stimuleren of zelfs te eisen dat data-uitwisseling in sectoren waarin de overheid als primaire bekostigende partij optreedt, via XBRL plaatsvindt.

Een tweede partij van wie een enthousiastere bijdrage dan tot nu toe mag worden verwacht, zijn de accountantskantoren. Immers, het gaat ook om hun toekomst, en zonder innovatie in business reporting zal de maatschappelijke relevantie van het accountantsberoep er niet op vooruit gaan. En daar raken wij wat mij betreft een teer punt. De innovatiekracht aan de accountancyzijde is wat mij betreft niet erg overtuigend geweest in de afgelopen jaren. Aan het einde van de vorige eeuw werden wij bestookt met ideeën over nieuwe vormen van business reporting (denk aan het Jenkins Committee) en assurance services (denk aan het Elliott Committee). Prekend boven het vermeende graf van de jaarrekeningcontrole werd de behoefte aan nieuwe vormen van 'trust' en 'assurance' in de samenleving in kaart gebracht, en werd de basis gelegd voor controls assurance (dat met name door Sarbanes-Oxley een hele vlucht heeft genomen) en voor assurance bij sustainability repor-

ting. Daarna is het relatief stil geworden rondom de innovatie in business reporting en assurance services. Na de schandalen aan het begin van deze eeuw is alle aandacht uitgegaan naar het meer robuust maken van de jaarrekeningcontrole. Begrijpelijk en terecht. De jaarrekening, in de tijd van de internetbubbel nog verguisd als achterhaald en irrelevant, bleek plotseling toch een belangrijker accountability-ankerpunt te zijn dan wij dachten en tekortkomingen in de controle ervan bleken fnuikend voor het maatschappelijke vertrouwen in de accountancy.

Niettemin, gelet op de huidige informatierevolutie zijn accountants verplicht om mee te denken en te werken aan fundamentele innovatie van business reporting. XBRL is daarin een bescheiden stap, maar wel een heel zichtbare. Een afwachtende houding in het realiseren van de XBRL-revolutie is voor geen van de partijen in de business reporting-keten een aanvaardbaar alternatief, maar zeker niet voor een beroepsgroep die zijn eigen toekomst wil bepalen. ■

Prof. dr. R. J. M. Dassen is bestuursvoorzitter van Deloitte Nederland en hoogleraar Auditing aan de Vrije Universiteit te Amsterdam.